

CASTELLS CATALANS

LA SUDA

Nom del castell: La Suda
Data de construcció: X
Municipi: Tortosa
Comarca: Baix Ebre
Altitud: 49 m
Coordenades: E 0.523453 N 40.814973
(Geogràfica - ETRS89)
Com arribar-hi: situat al mig del nucli urbà de Tortosa.

La Suda i La Puríssima des del mirador de Sant Tomàs de Santa Clara.

El castell de la Suda (o castell de Sant Joan) s'erigeix al centre de la població de Tortosa, sobre un turó elevat de planta allargada de 56 m d'alçada d'ampli domini visual sobre la ciutat. Aquest promontori és la prolongació de la serra de Coll Redó, que tanca la comarca del Baix Ebre pel costat est.

Història

Sembla que el promontori on s'alça el castell fou utilitzat ja en època romana, però foren els musulmans, sota el califat d'Abd al-Rahman III, els qui bastiren l'alcassaba o fortalesa. En la primera meitat del segle XII, Al-Idrīsī, geògraf àrab, esmenta l'existència d'un castell i un circuit emmurallat en la seva descripció de Tortosa. També el genovès Caffaro, en el setge i presa de Tortosa, explica com els musulmans es refugien en la fortalesa, que ell anomena *Suda*.

Reconquerida la ciutat (1148), el castell apareix en els documents del conveni per al repartiment

de Tortosa signats pel comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV i les forces aliades: El Comú de Gènova, els Montcada i l'orde del Temple, establiren una divisió especial del castell de la Suda, la titularitat del qual sofrí constants alteracions en els anys posteriors a la conquesta. Els conqueridors hi establiren una església dedicada a sant Joan, el capellà de la qual es documenta el 1172. Durant el segle XIII, la Suda afegí a les seves funcions la de presó.

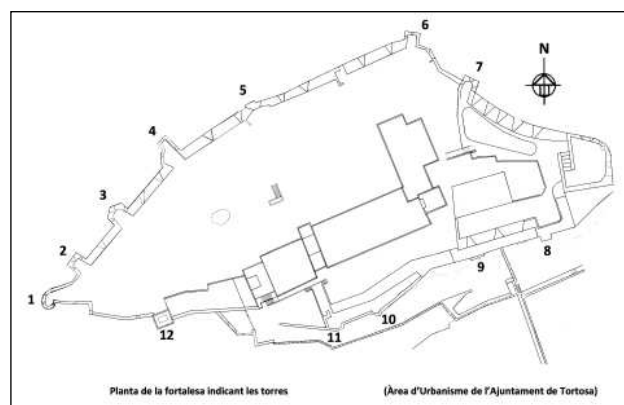
Fou allotjament oficial per a les corts itinerants dels monarques catalanoaragonesos. Ho testimonia el mateix Jaume I en el *Libre dels Feyts*. Des del segle XIV i amb importants reformes i ampliacions al segle XV es construí un palau reial de gran anomenada, del qual, dissortadament, en resten pocs elements.

El castell patí les conseqüències de la Guerra Civil Catalana contra Joan II (1462-72), la Guerra dels Segadors, la de Successió i les guerres carlines. Durant aquests conflictes, les seves estructures antigues foren greument afectades, però al mateix temps, per tal de fer front a les escomeses, es bastiren casernes noves i altres estructures defensives; això féu que l'obra medieval restés força emmascarada.

L'any 1972, el govern determinà convertir el castell en parador nacional de turisme.

Arquitectura

A causa de les variacions evolutives sofertes pel castell al llarg de la seva història, és complex

Torre mestra des de la torre Túbal.

precisar el conjunt constructiu anterior al segle XIV. Aquest text es refereix al període romànic, al nucli originari, identificat on avui es troba el parador nacional de turisme.

La planta recorda la d'un vaixell i es creu que, en general, no ha canviat massa des del seu bastiment; la plataforma rocallosa on s'assenta en condiona la forma. Respon, per tant, a grans trets, a l'original islàmic del segle X. La fesomia original alternava torres defensives amb panys de muralla emmerletats. Avui dia, el sector oest és el que millor conserva l'equidistància i alternança de torres i panys de muralla, propi del període musulmà, si bé les torres foren reestructurades posteriorment. Pel que fa a l'organització del castell, s'ignora com era en època romana i medieval.

Les torres

A l'extrem SE hi ha la **torre 1**, dita de Túbal, en referència a la llegenda de la fundació de Tortosa pel mític personatge bíblic Túbal, nét de Noè. És l'única de planta circular. L'aparell és de carreus

regulars disposats en fileres no gaire acurades i travades amb morter. Pels materials trobats, no es pot datar abans del segle XIV.

La **torre 2** és de planta quadrada, amb base atalussada, d'aspecte sòlid, feta amb carreus grans ben treballats, disposats en fileres travades amb morter. Les característiques tècniques són semblants a les de les torres 5, 6 i 7.

La **torre 3** és de planta pentagonal projectada a l'exterior amb angle. Carreuada, amb carreus encoixinats a la base. Podria correspondre a una reforma dels segle XV o XVI.

La **torre 4** sobresurt molt de la línia de muralla. Els costats frontal i dret es corresponen amb les torres 2,5,6 i 7 mentre que l'altre costat, amb un gran arc adovellat cec, s'equipara molt més amb les construccions del segle XVII.

La **torre 5** sobresurt molt poc i respon a les característiques generals esmentades. Entre la torre 5 i la torre 6, n'hi podria haver existit una altra. No hi ha restes, però en un dibuix del 1563, sembla representar-s'hi la torre que, per equidistància, s'hi hauria bastit.

A partir de la **torre 6**, el recinte es desvia a l'interior i, igual que la **torre 7**, guarda l'aspecte comú, si bé amb remodelacions importants, d'èpoques posteriors. El sector nord no té res a veure amb la fisonomia descrita fins aquí. La fortificació és més massissa, sense torres i correspon a la cons-

Pujada al castell.

Façana est.

trucció del segle XVII, feta amb grans blocs, barrejats amb reble i angles acurats. En un dibuix anterior (mitjan XVI) hi ha torre de base quadrada amb reforços entre les actuals torres 7 i 8.

Ja en el sector est hi ha la **torre 8**, de planta quadrada, angles no carreuats i tot el parament amb pedres no treballades, disposades en fileres. De la **torre 9** només en resta la part inferior, assentada sobre el conglomerat, reforçat per una cobertura de maçoneria que simula una base atalussada.

Torre de Túbal.

La **torre 10**, mutilada en els seus costats laterals, seria pentagonal. La muralla col·lateral és de construcció recent, posterior a 1989.

La **torre 11**, d'angle obert molt refet i retocat amb escaires carreuats.

La **torre 12**, amb la construcció del parador de turisme fou sobrealçada a fi d'imitar el que es coneix com la torre de l'homenatge (o torre mestra). A la base, però, s'aprecia una torre quadrada, amb un aparell constructiu format per fileres de pedres regulars. És una torre exempta, tancada pels 4 costats i d'accés des de l'antic palau reial. D'acord amb els dibuixos es tractaria d'una torre de gran alçada que s'elevaria per damunt de les altres i la seva funció ultrapassava la merament defensiva ja que podria haver servit de residència. Es considera una extrapolació superficial identificar-la com a torre de l'homenatge.

Pel que respecta als trams emmurallats, coexisteixen paraments diferents de maçoneria i sovint s'intercalen fragments refets, testimoni de les guerres. A la base del tancament del contrafort

Portal recinte inferior.

La Suda des de la plaça de Mossèn Sol.

Portal recinte mitjà.

del sector nord hi ha una gran quantitat de carreus reaprofitats i algunes fileres en disposició d'*opus spicatum*. És documentada l'existència de làpides distribuïdes de forma dispersa com a elements constructius per diferents parts del castell.

Les constants reestructuracions del castell afectaren elements concrets, com les torres 3, 10 i 11, i, d'una o altra manera, a les torres 1 i 12. Els canvis principals s'han fet en la part alta de les muralles i en totes les estructures internes: palau reial, allotjaments, presons, sitges, galeries subterrànies, pou, cisternes, polvorí i altre dependències militars.

Extret de: *Castell de la Suda (o de Sant Joan). Catalunya Romànica, vol XXVI. Tortosa i Les Terres de l'Ebre La Llitera i el Baix Cinca*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1997, pàgines 114-117, isbn=84-412-2515-X

Elena Fàbregas
Jordi Gironès

Gener 2016